

som nu ere paa Gaardene. Disse enkelte Familier ere i Sammenligning med Standsfæller, med Efterkommerne af tidligere Fæstere allerede begunstige ved, at de ere i Besiddelse af Gaardene, og nu skulde de yderligere begunstiges ved, at der skulde laves smaa Fæstefideikommisser paa Landets Fæstegaarde. Det er efter min Mening uretsfærdigt. Men det er ogsaa politisk urigtigt, og jeg kan i saa Henseende fatte mig i stor Korthed ved at henvise til Uttringer af den ærede Forslagsstiller under en anden Sags Behandling. Jeg sigter til Uttringer af ham under 1ste Behandling af det Forslag, der er indbragt her i Thinget af det ærede Medlem for Veile Amts 2den Valgkreds (Berg) med Hensyn til Repræsentationen i Kommunerne. Han yttrede dengang — jeg skal citere hans Ord —: „Det er en Sæd, der udsæes, og som kan udvikle sig, naar Udviklingen gaar i en skæv Retning, til at blive et Bondearistokrati . . . den, der stilles med større Privilegier og Rettigheder end Andre, forfalder let til at blive Aristokrat, i Særdeleshed naar han ikke staar ene, men kommer i Kompagni med Andre. Denne Korporationsaand lister sig ind allevegne.“ Det var de Uttringer, den ærede Forslagsstiller brugte ved første Behandling af Forslaget om Repræsentationen i Kommunerne, og som finde deres fulde Anvendelse i nærværende Sag, hvor Lovforslagets § 9 netop gaar ud paa at stifte en Fæstestadel, en privilegeret Stand indenfor Bondestændens Enemærke, som skulde være berettiget til Søn efter Søn at tiltræde Fæstegaardenes Besiddelse. Det er indlysende, at naar der ved nogen Foranstaltning er Fare for at danne et egentligt Bondearistokrati, et Aristokrati, der ved Fællesskab i Interesser skulde være knyttet til Jorddrotterne og Herremændene, saa vil det netop være ved en saadan Foranstaltning, som der her er Spørgsmaal om. Men jeg skal som sagt ikke opholde mig videre derved, da jeg gaar ud fra, at den ærede Forslagsstiller beredvillig vil erkjende, at det forholder sig, som jeg siger, og at dette er en betydelig Mislighed ved det Forslag, som er fremkommet.

Jeg skal dernæst omtale et efter min Mening meget vigtigt Punkt, nemlig, hvorvidt

det kan antages, at dette Lovforslag, naar Alt er blevet vedtaget efter de ærede Herrer af Flertallets Dnsse, kan siges at frembringe en bedre Tilstand i Landbosforholdene end den, der nu for Tiden finder Sted. Det er blevet sagt, at Selveie er bedre end Fæste, og det forekommer mig næsten, at man undertiden har anset Sagen for afgjort ved dette Udtryk; men det er dog ganske klart, at, naar man bliver staaende ved et saadant Udtryk, ser man Sagen overmaade overfladisk. Dersom det var Tilfældet, at man ved nærværende Lovforslag kunde frembringe, ikke blot Selveie i det Dieblit, Loven har fyldestgjort sin Hensigt, som jo er at gjøre Brugerne til Eiere, men derved kunde frembringe en Tilstand, hvorved de vedbleve at være Eiere, saa var det sandt, at Spørgsmaalet var om Selveie paa den ene Side og Fæstevæsen paa den anden Side. Men saaledes er Forholdet jo ikke; det er jo ikke Tilfældet, at man har Garanti for, at nye Selvetere ville vedblive at være det, men man kommer tværtimod ved dette Lovforslag ind paa Kontraktfriheden, ind paa en Tilstand, som det ærede Flertal selv har erklæret for den mest fordærvelige. Det er vel saa, at det i Betænkningen over den foreliggende Sag er udtalt af de ærede Herrer, at Fæstevæsenet har overlevet sig selv, at det har været og fremdeles vil være til stor Skade for Samfundet saavel i statsøkonomisk som i borgerlig og politisk Henseende, og i det Hele taget omtales Fæstevæsenet der paa en Maade, som om man slet ikke havde Noget tilovers for det, men ansaa det for i høi Grad fordærveligt; men Handlingen vidner i høi Grad imod de Ord, der ere brugte; thi da der kort derefter her i Thinget var Forslag til Behandling om, at en Del af det Gods, hvorom der her er Spørgsmaal, skulde ved Siden af at kunne bortfæstes kunne bortforpagtes paa længere Tid, vare de ærede Herrer af Flertallet fuldstændig enige om, at det kunde man ikke gaa ind paa, men at Fæsteforholdet var langt at foretrække for de lange Forpagtninger, og jeg tør vel gaa ud fra, at, naar Livsfæste er fordelagtigere for Brugerne end de lange Forpagtninger, saa er det endnu langt for-